

VINNAI GYŐZŐ

A Magyar—Jugoszláv Társaság története (1946—1948)

1941-ben Magyarország a magyar—jugoszláv örökbarátsági szerződés ellenére megtámadta Jugoszláviát. A fegyveres szembenállás egészen 1944 őszéig meghatározta a magyar—jugoszláv viszonyt, amely ezekben az években a mélypontra süllyedt. Az év végére azonban mindkét országban egy demokratikus átalakulási folyamat vette kezdetét, amelyben az új politikai erők szakítani akartak a régi rendszer politikai gyakorlatával és irányvonalával. Ebben az új helyzetben a megváltozott magyar külpolitikát kettős törekvés jellemezte, egyrészt kitörni a nemzetközi elszigeteltségből, másrészt baráti kapcsolatokat teremteni a szomszédos országokkal. Ez a külpolitikai orientáció 1945 elején alig talált kedvező visszhangra a szomszédoknál.

Az év végére viszont Jugoszlávia új vezetője, Tito elnök a következőket mondotta: „Az új Jugoszlávia kezdettől fogva, a háború befejezésének pillanatától fogva azt az elvet vallotta, hogy hazánk mindentől függetlenül induljon el azon az úton, hogy javítsa és megszilárdítsa kapcsolatait minden szomszédos országgal.” (Joszip Broz Tito: Beszédok és cikkek. Fórum kiadó, 1962. 3. köt. 147. o.) Jugoszlávia tehát nemcsak a belpolitikában, hanem a külpolitikában és a szomszédos országokkal való kapcsolataiban is határozott vonalat húzott a múlt és a jelen, s főleg a múlt és a jövő közé. Így a népi demokratikus Magyarországgal kapcsolatban döntően szintén nem a múlt sérelmeit hangsúlyozta, hanem a kapcsolatok felvételének és elmélyítésének szükségességét, majd az együttműködés megteremtését.

Így történhetett meg — a rendkívül viharos múlt után —, hogy Jugoszlávia lett az első népi demokratikus állam, amellyel Magyarország jószomszédi kapcsolatokat építhetett ki. Ilyen előzmények és külpolitikai törekvések talaján alakult meg 1945 októberében a Magyar—Jugoszláv Társaság, amely több mint kétéves fennállása alatt a két nép közötti baráti kapcsolatok elmélyítését tartotta legfontosabb feladatának.

A MAGYAR—JUGOSZLÁV TÁRSASÁG MEGALAKULÁSA ÉS CÉLJAI

Közvetlenül a megalakulás után a Magyar—Jugoszláv Társaság célkitűzéseit Rex József főtitkár fogalmazta meg a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Kulturális Osztályához írt levelében: „A magyar—jugoszláv barátság ápolása és kimélyítése a jugoszláv kultúra, irodalom, zene megismertetése Magyarországgal, másrésztől szoros kapcsolat létesítése és kifejlesztése Jugoszlávia kulturális szervezeteivel, elsősorban a Magyar Kultúrsvövetséggel Jugoszláviában. Továbbá a magyar szellemi termékek lefordítása és azoknak Jugo-

szláviába való lejuttatása, valamint jugoszláv irodalmi műveknek megismer-
tetése a magyar közönséggel.” (Új Magyar Központi Levéltár, továbbiakban
UMKL, VKM 46/13 409.) A konkrét célokról, gyakorlati teendőkről a követke-
zőket írta: „A Magyar—Jugoszláv Társaság folyóirat kiadását is tervbe vette,
amely természetesen a vajdasági magyarság kultúrigényeinek kielégítését
is célozza. A Társaság a közeljövőben különböző kulturális és zenei előadással
kíván a magyar közönség elé lépni. Komoly jugoszláv zeneszerzemények anya-
gát sikerült megszerezni, mely koncert és rádió-előadások megtartását is lehe-
tővé fogja tenni.” (UMKL VKM 46/13 409.)

Ezután a Magyar—Jugoszláv Társaság vezetősége kérte a Vallás- és Köz-
oktatásügyi Minisztérium Kulturális Osztályától az államsegély megszavazását,
amely lehetővé tenné a Társaság említett céljainak megvalósítását. Ugyanis a
különböző kulturális és politikai okok a Társaság mielőbbi hatásos működését
tették szükségessé, nemcsak az adott pillanatban, de a magyar—jugoszláv
viszony jövője érdekében is. Ezt a törekvést tükrözte Moór Gyulának, a Tár-
saság elnökének a felszólalása is: „A Magyar—Jugoszláv Társaság megalakítá-
sával az a gondolat vezetett bennünket, hogy balsors tépte népünk számára nincs
fontosabb teendő, mint a magyar—jugoszláv barátság megalapozása és kivirá-
goztatása. Szomszédainkkal való együttműködést ennek a kimélyítésével kell
kezdenünk.” (Déli Csillag, 1947. áprilisi körlevél.)

A magyar—jugoszláv viszony normalizálódásának vezető magyar politiku-
sok is fontos szerepet tulajdonítottak, és annak gyakorlati megvalósításában
óriási szerep jutott a Magyar—Jugoszláv Társaságnak. Ezt erősítette meg Tildy
Zoltán köztársasági elnök is, amikor a Társaságra váró feladatokról beszélt:
„A Magyar—Jugoszláv Társaságra az a feladat vár, hogy azt a politikai és gaz-
dasági összeköttetést, amelyet déli szomszédunk jóindulata folytán sikerült újra
felvennünk és megeremtenünk, kulturális és társadalmi kapcsolatok kiépítésé-
vel támassza alá, s ennek a politikai és gazdasági összeköttetésnek szilárd ala-
pot, népi tömegbázist teremtsen.” (Déli Csillag, 1947. áprilisi körlevél.)

Ezek után pedig a két nép múltját tekintete át: „A jövőndő valóban baráti
és valóban őszinte összeköttetésnek alapja részünkről csak az lehet, ha nyugod-
tan, világosan és határozottan levonjuk mindazt a következtetést, ami a közel-
múltból adódik. Nem szabad elkendőznünk a dolgokat, hanem szembe kell néz-
nünk a reális tényekkel . . . Ha a történelem lapjait visszafelé forgatjuk, azt lát-
juk, hogy viszályaink és háborúságunk egyik nagy oka vezetőink hibáján kívül
az volt, hogy nem ismertük egymást eléggé . . . A Magyar—Jugoszláv Társaság
nagy hivatása az, hogy közel hozza a magyar néphez a jugoszláv népet, kultú-
ráját, értékeit és tolmácsolja ugyanezt magyar részről a jugoszláv népek felé és
társadalmilag is hozza közel egymáshoz a két népet, hogy a jövőben a népek
barátsága itt a Duna völgyében ne csak a vezetők találkozásaiából és barátság-
gaiból álljon, hanem a népek legyenek egymással barátok, ismerjék jól egymást
a dolgozók milliói, keressék fel egymást a két országban munkahelyeiken, a kul-
túra mesterei cseréljék ki egymás javait.” (Déli Csillag, 1947. áprilisi körlevél.)

A Magyar—Jugoszláv Társaság mellett, hasonló céllal, 1945 végén megalakult,
pontosabban újjáalakult a Balkán Bizottság is. A Balkán Bizottságot elő-
ször 1940-ben hívták életre azzal a céllal, hogy Magyarország és a balkáni, sőt
tágabb értelemben a közel-keleti nemzetek közötti kulturális és gazdasági kap-
csolatokat kiépítse. A második világháború alatt tevékenysége szünetelt, a néme-
tek bevonulásakor pedig betiltották, és tagjai ellen eljárást indítottak. A háború
után azzal a céllal alakult újjá, hogy megismertesse a balkáni népekkel Ma-

gyarország szerepét a második világháborúban, és bemutassa az új Magyarország társadalmi, gazdasági és kulturális berendezkedését.

A Balkán Bizottság — amely 1947 őszétől felvette a Magyar Balkán Társaság nevet — 1946-ban gyakorlati munkát alig fejtett ki, azonban 1947 őszétől intenzív munkába kezdett, és ehhez kérte a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium anyagi támogatását. Ennek fontosságát a főtitkár abban jelölte meg, „... hogy csak így nyílik mód rá, hogy a Társaság balkáni tárgyu előadás-sorozatot, balkáni nyelvtanfolyamokat rendezzen, kiadványokat jelentessen meg, és általában mindent elkövethessen annak érdekében, hogy a balkáni népekkel a kulturális kapcsolatokat megszilárdítsa”. (UMKL, VKM 47/116 438.) A korabeli adatok tanúsága szerint a Magyar Balkán Társaság említett szerepe nem bontakozhatott ki, és tényleges kapcsolatot nem tudott kiépíteni a balkáni népek felé, míg Jugoszlávia irányába ezt a hid szerepet a Magyar—Jugoszláv Társaság 1948-ig sikeresen betöltötte.

A Társaság 1946-os tevékenysége elsősorban székházának megteremtésére irányult. A Magyar—Jugoszláv Társaság 1947-es választmányi ülésén az elnöklő Haraszi Sándor erről így szólt: „A Társaság eddigi tevékenysége legnagyobb-részt székházunk megteremtésére szorítkozott. Emellett azonban szervező munkát is végeztünk, és ma már komoly kiépített szervezeteink vannak, melyek ébrentartásához állandó ösztönzés szükséges, melyhez a választmányi tagok segítségét is kérjük, mivel a belső munkatársak kapacitása száz százalékgig igénybe van véve.” (UMKL, Az MJT választmányi ülésének jegyzőkönyve 1947. jún. 9.)

A beköltözésről a Déli Csillag 1947. áprilisi körleveléből értesülhetünk: „1946-ban a budapesti Jugoszláv Klubban találtunk ideiglenes otthonra — írták ebben —, de nyilvánvaló volt, hogy az egész országra kiterjedő szervezési feladatokat nem tudjuk ellátni. A Bajza utcai székházunkba 1947 elején csak elvileg költöztünk be, hiszen még be kell rendezni a heysiséget, és a Társaságnak is be kell rendezkednie. [...] az egész magyar társadalom, elsősorban pedig a magyar dolgozók Budapesten és vidéken is szomjában várják a Magyar—Jugoszláv Társaság kibontakozását, előadásait, munkásainak megjelenését.”

Az 1947-es esztendő a Társaság életében jelentős eseménnyel kezdődött, ugyanis január 12-én megtartotta évi első rendes közgyűlését. A közgyűlésen többek között megjelent Tildy Zoltán köztársasági elnök és felesége, Károlyi Mihály, Gyöngyösi János külügyminiszter, Rajk László belügyminiszter, Molnár Erik népjóléti miniszter. Ez a mozzanat nagy publicitást és jelentős sajtóvisszhangot váltott ki, több koalíciós sajtóorgánumban olvashatunk róla, a Társaság körlevele pedig a következő címmel tudósít az eseményről: „Újjáalakult vezető-séggel, az eddiginél is nagyobb lendülettel munkálkodik a Magyar—Jugoszláv Társaság.” Ezen a közgyűlésen, a már említett Moór Gyula és Tildy Zoltán mellett, jugoszláv részről Lazar Brankov őrnagy mondott beszédet, és a Társaságról a következőket mondotta: „Ha ezek a Társaságok azokká az intézményekké alakulnak, amelyekben kölcsönösen fogják tanulmányozni népeink kultúráját és művészetét, ha ezekben a Társaságokban helyet foglalnak a parasztok, munkások és a népi értelmiség, ebben az esetben népeink közötti jó viszony kialakulásában e Társaságoknak fontos szerepük lehet.” (Déli Csillag, 1947. április.) Miközben kiemelte a Társaság megalakulásának fontosságát, arra is rámutatott, hogy funkcióját csak a társadalmi átalakulással párhuzamosan töltheti be. Éppen ezt jelzi a Társaság új szervezeti felépítése, az újonnan választott vezetés, amely nagy lendülettel fogott hozzá a kulturális kapcsolatok megteremtéséhez.

A TÁRSASÁG 1947—48-AS GYAKORLATI TEVÉKENYSÉGE

Az 1947-es év első napjaiban jelentős esemény történt a két ország életében. Magyarország felállította nagykövetségét Belgrádban, a követség titkára a Társaság volt főtitkára, Rex József lett. Nem sokáig kellett várni a jugoszláv válaszra sem, hiszen január végén megérkezett Karlo Mrazović, a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság első budapesti követe. Ehhez hozzájárult az a külpolitikailag is jelentős tény, hogy 1947 folyamán a két ország vezetői több magas szintű egyezményt (gazdasági, politikai és kulturális) írtak alá, s a Társaság is „aktív” korszakába lépett.

Ennek az egyik legfontosabb momentuma a Magyar—Jugoszláv Társaság vidéki csoportjainak megalakulása. 1947—48 folyamán több mint tíz helyi szervezetet hoztak létre, közülük a jelentősebbek: a szegedi, pécsi, egri, székesfehérvári, szombathelyi, mohácsi, nagykanizsai, kaposvári csoportok. Nemcsak az egyszerű megalakulásról van szó, hanem arról, hogy e vidéki csoportok is hozzákezdtek a Társaság gyakorlati céljainak megvalósításához. Olyan rendezvényeket tartottak, amelyek a magyar és jugoszláv közvélemény elismerését méltán vívták ki.

A Társaság célkitűzéseiből logikusan következik, hogy munkájában külön hangsúlyt kapott az irodalmi hagyományok ápolása, a kulturális értékek cseréje. Ezt szolgálta 1947 áprilisában a Magyar—Jugoszláv Társaság és a Magyar Írók Szövetsége által rendezett jugoszláv irodalmi est is, ahol a közönség délszláv írók és költők műveivel ismerkedhetett meg. Az esten Tildy Zoltánné, a Társaság elnöke is felszólalt. Beszédében a közelmúltban Jugoszláviában szerzett pozitív tapasztalatairól számolt be és hangsúlyozta, hogy Magyarországon is mindent el kell követni a két nép barátságáért. „Minden nap, amit Jugoszláviában töltöttem, csak erősítette bennem azt az elhatározást, hogy itt-hon kicsinyeknek és nagyoknak, nőknek és férfiaknak egyaránt mindent el kell követnie, hogy a két ország között valóban örökké tartó becsületes barátság épüljön ki. Hogy ez a szándék nem kevesek szándéka volt, azt ma már számtalan jel és komoly eredmény bizonyítja. Egyike ezeknek a Magyar—Jugoszláv Társaság mindig nagyobb mértékben és mindig szebben kibontakozó munkája [...] a jövőt szolgáló nagy tervünkben nem nélkülözhetjük egy pillanatig sem az írók és művészek segítségét. A Magyar—Jugoszláv Társaság első jelentős állomásához is ezért hívtuk őket, azért jöttek ők ide, s mi, a magyar élet mai munkásai ezért üdvözljük őket nagy szeretettel és megbecsüléssel.” (Déli Csillag, 1948. június, 6. sz.) Az irodalmi estet a jugoszláv zene és irodalom napjai követték, amelyre már Jugoszláviából írók és művészek érkeztek, egy hosszabb magyarországi körútra. A küldöttséget Miroslav Krleža, a Jugoszláv Írószövetség elnöke vezette, aki már a repülőtéren hibátlan magyarsággal elmondott beszédében nyilatkozott a magyar—jugoszláv kulturális kapcsolatokról.

„Harminc év után most jöttem először Budapestre, hogy írotársaimmal együtt megkeressük azt az utat, amely a magyar—jugoszláv kulturális kapcsolatok felvételéhez és kiépítéséhez vezet. Nagy szeretettel fogadtuk a meghívást és jöttünk a magyar fővárosba. Reméljük munkánk nem lesz hiabavaló.” (Déli Csillag, 1948. június, 6. sz.)

Jován Popovics, a delegáció tagja is felszólalt és ebben megköszönte a fogadtatást: „Boldogok vagyunk, hogy a magyar írókat köszönhetjük és köszönjük azt a meleg fogadtatást, amelyben bennünket a Magyar—Jugoszláv Társaság, a Magyar Írók Szövetsége, valamint Magyarország minden hivatalos tényezője, elsősorban Tildy Zoltánné elnökasszony, a magyar—jugoszláv közeledés úttörője részesített” (Déli Csillag, 1948. június, 6. sz.). Az a tény, hogy a Magyar—Jugoszláv Társaságot első helyen említette, jelzi a Társaság fontosságának szerepét.

A budapesti események után a jugoszláv vendégek két vidéki városba is ellátogattak; Szegedre és Pécsre, ahol a magyar—délszláv közeledés több mozzanatáról értesülhettek. Így Szegeden konkrét megbeszélések folytak egy jugoszláv konzulátus és intézet felállításáról, Pécs és Eszék között pedig széles körű gazdasági kapcsolat kiépítéséről. Déli városaink közül Szeged kulturális hidat jelentett volna Jugoszlávia felé, gazdasági téren pedig ugyanezt a szerepet Pécs töltötte volna be. A vidéki szervezetek megalakulása, a Társaság irodalmi-kulturális tevékenységének kiszélesedése, a jugoszláv íródelegáció magyarországi körútja a Magyar—Jugoszláv Társaság tevékenységének fokozatos kiszélesedését jelzik.

Az említett események következményeként 1947 őszén a Társaság irodalmi és művészeti folyóiratot jelentetett meg Déli Csillag néven. A folyóirat beindítása elválaszthatatlan Csuka Zoltán nevével, aki a lapot szerkesztette és akiről Kemény G. Gábor a következőket írta: „Érdligeti otthonából megkezdte az új folyóirat, a Déli Csillag szervezését, majd szerkesztését. A Déli Csillag az 1947. október–novemberi kettős számmal indult havi folyóiratként, és 1948 decemberében a második év 12. számával végleg megszűnt. Életrajzírói bizonyára megírják majd az ötvenes évek első felében elszenvedett »fekete évei« történetét, majd az utóbbi negyedszázadban végzett írói és műfordítói munkásságát.” (Tiszatáj, 1981. 10. sz. 95.) A kétnyelvű folyóiratot Budapesten és Belgrádban adták ki. A Déli Csillag immár az írott szó erejével képviselhette a Társaság politikai és kulturális érdekeit. A folyóirat számai bizonyítják, hogy számos összekötő kapocs volt található a két ország történetében, kultúrájában, amelyek hozzájárulhatnak a két nép közeledéséhez. A lap kiadását a jugoszláv közvélemény is pozitívan fogadta.

A Jugoszláv Népköztársaság 1947. november 29-én ünnepelte fennállásának második évfordulóját, és ez alkalomból a Magyar—Jugoszláv Társaság több üzemmel összefogva ünnepsorozatot szervezett az ország egész területén: „Hatalmas demonstratív jellegű volt ez az országban szerte és magában Budapesten, pártok, intézmények, gyárak és üzemek által rendezett megemlékezés, ahol munkások, tisztviselők, diákok és a haladó értelmiség tömege tüntetett lelkesedéssel Tito marsall és a baráti jugoszláv nép mellett [...] A Magyar—Jugoszláv Társaság minden alkalmat megragad, hogy táplálja a magyar dolgozók és értelmiségiek között a magyar—jugoszláv baráti viszony elmélyülését, ezért is vállalkozott arra, hogy az üzemeket, iskolákat és intézményeket ellássa kultúrányaggal, előadókkal és tanáccsal, hogy a célt ezzel is elősegítse.” (UMKL 0,04 IFM.) A Társaság 1947—48-ban kiszélesedő tevékenységét — úgy tűnik — valamennyi magyarországi demokratikus párt támogatta.

Ezeket a törekvéseket nemcsak a magyarországi politikusok és a Magyar—Jugoszláv Társaság szorgalmazta, hanem a jugoszláv kormány is. Ezt fejezi ki Tito elnök távirata, amelyet 1947 őszén küldött a magyar néphez:

„Véleményem szerint a magyar—jugoszláv viszony ma már olyan fejlődési fokot ért el, hogy komoly alapot jelent mélyebb alapok megteremtéséhez. A két nép egységes abban a törekvésben, hogy békében kíván tovább fejlődni. Mindkét nemzet igazi népi demokráciát akar létrehozni. Mi jugoszlávok, boldogan látjuk, hogy a magyar újjáépítés jelentős eredményeket mutat fel és a magyar nép azon az úton halad, hogy minden idegen beavatkozástól mentesen szabadon élhessen. A magyar—jugoszláv barátság a Duna medence békéjének is biztosítója.” (Déli Csillag, 1947. október—november, 1—2. sz.)

A Magyar—Jugoszláv Társaság működéséhez újabb lendületet adott az a nagy jelentőségű külpolitikai esemény, amelyre 1947. december 6-án került sor. Ekkor magas rangú jugoszláv delegáció érkezett Magyarországra Tito vezetésével, a barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés aláírására. Budapesti tartózkodása során Tito fogadta a Magyar—Jugoszláv Társaság képviselőit is. A küldöttséget Rajk László belügyminiszter vezette. Rajk beszédében röviden vázolta azt a munkát, amelyet a Társaság kulturális téren, a magyar és jugoszláv nép közeledésének érdekében már eddig is kifejtett. Ezután biztosította a jugoszláv államfőt, hogy a Társaság, amely a két nép barátságának előkészítésében úttörő munkát végzett, hivatását a jövőben még kedvezőbb körülmények között folytathatja a két nép javára. Tito pedig méltatta a Társaság munkájának eddigi eredményeit, a továbbiakban pedig sikeres működést kívánt a Magyar—Jugoszláv Társaság vezetőségének és tagságának. Ez a szerződés immár kormányközi garanciákat is biztosított a Magyar—Jugoszláv Társaság munkájához.

Ebben a javuló politikai légkörben lehetőség nyílt a magyar—jugoszláv kultúregyezmény végrehajtásának ellenőrzésére alakítandó vegyesbizottság kijelölésére. A vegyesbizottság két tagozatra oszlott, budapestire és belgrádira. A kulturális egyezmény meghatározta, hogy a vegyesbizottsági üléseken a budapesti és a belgrádi elnök felváltva elnököl és az üléseket szükség szerint tartják, de évenként legalább kétszer. Munkarendjét pedig tagozatok állítják össze. „A tagozatok a két ország tudományos és művelődési intézményei és a Magyarország és Jugoszlávia kulturális együttműködésére alakult társaságok képviselőit, valamint más szakértőket, tanácsadói minőségben együttműködésre hívhatják fel.” (UMKL, VKM 48/246 928.) Ugyanakkor vita tárgyát képezte az, hogy a megalakítandó kulturális vegyesbizottságban milyen szerepet töltsön be a Magyar—Jugoszláv Társaság. Ezért a Társaság vezetősége a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz címzett levelében kérte: „... hogy a Magyar—Jugoszláv Társaság a magyar társadalom felé már eddig is csaknem valamennyi, a magyar—délszláv szellemi közeledéssel kapcsolatos gyakorlati munkát elvégezte, előadásokat, hangversenyeket rendezett, kulturális anyagot gyűjtött, folyóiratot ad ki, a Budapestre érkező jugoszláv írókat, művészeket elhelyezte, szerepeltette és szerepelteti, és ezzel kapcsolatban X/A főosztállyal legszorosabban együttműködött. Társaságunk mindenestre azt kéri, hogy az összeülő vegyesbizottságban — amint egyébként a kulturális egyezmény ezt ki is mondja — feltétlen képviselőt kapjon, hiszen a Magyar—Jugoszláv Társaság munkája épp gyakorlati jellegénél fogva aktualitáshoz kötött, és bár természetesen tervszerűen történik, de a gyakorlati végrehajtásnál mindig rugalmasnak és mozgékonnak kell lennie, hogy a lebonyolítás soha ne érje váratlanul. Ezt pedig nem cselekedhetjük meg anélkül, hogy a vegyesbizottságban a mi szavunk ne hallassék.” (UMKL, VKM 48/246928.)

A következő levélrészlet jellemzően bizonyítja a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium segítő hozzáállását. „Igen nagy érdek fűződik ahhoz, hogy a vegyesbizottságban ez a Társaság is képviselőhöz jusson. A kultúregyezmény szövege erre nem ad módot, viszont Szántó Györgynek a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium részéről történő kiküldetése egyúttal megoldaná a Magyar—Jugoszláv Társaság jogos igényeit.” (UMKL, VKM 48/2447197.) Végül is a Magyar—Jugoszláv Társaság áttételesen képviselőt kapott, oly módon, hogy a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium részéről küldendő egyik képviselő Szántó György lett, aki ekkor a Társaság egyik elnöke volt. Ezen túlmenően a szerződés a vegyesbizottság konkrét feladatait is részletezte. Nevezetesen a következőket (a teljesség igénye nélkül): egyetemi tanszékek és lektorátusok létesítése, oly tárgyak terén, amelyek a másik állam megismerésére vonatkoznak, a két ország oktatási intézményeiben folyó tanulás megkönnyítése ösztöndíjjuttatással; tudományos fokozatok, vizsgák kölcsönös elismerése; kiállítások, színházi előadások cseréjének és megrendezésének támogatása; fordítások elősegítése; Magyarországon a jugoszláv, Jugoszláviában a magyar nemzeti kisebbség kulturális és közművelődési tevékenységének elősegítése.

A Társaság gyakorlati tevékenységének utolsó fejezetét képezi az a Magyar—Jugoszláv Barátsági Hét, amely 1948. május 9-én kezdődött Pécsen. A Barátsági Hét első rendezvénye egy kiállítás volt, amely a *Harc és munka Jugoszláviája* címet kapta. A kiállítást Rajk László helyett, aki „akadályoztatva” volt, Boldizsár Iván külügyi államtitkár nyitotta meg. A kiállítás két részből állt. Az első rész Jugoszlávia népeinek harcait mutatta be, nemzeti és társadalmi felszabadulásukért, a második az új Jugoszlávia újjáépítését, gazdasági felépítését és ezzel párhuzamosan az ötéves tervet ismertette. A Magyar—Jugoszláv Barátsági Héten május 9-én a hazai délszlávok népitánc- és éneksoportjának az előadására is sor került, melyet Dinnyés Lajos miniszterelnök nyitott meg. Este egy XVI. századi raguzai szerb drámaíró művét mutatták be Ortutay Gyula kultuszminiszter bevezetőjével. A többi napon előadás-sorozatot tartottak, gazdasági, társadalmi és kulturális témákból. Az ünnepség záró napján ifjúsági és sportnapot rendeztek, amelyet egy díshangverseny fejezett be.

*

A Magyar—Jugoszláv Társaság jellegénél, szerepénél fogva a két nép közeledését szolgálta. Abban a korszakban alakult meg és kezdett hozzá gyakorlati munkájához, amikor a külpolitikai feltételek is kedvezőek voltak. De ezek a feltételek 1948 nyarán gyökeresen megváltoznak, ugyanis a sztálini Szovjetunió alaptalan vádak alapján felelősségre vonja és elítéli a jugoszláv vezetőket. Majd miután azok nem hajlandók elismerni „hibáikat”, Sztálin 1948 júniusában egy Jugoszláviát kizáró határozatot fogadtat el az európai kommunista pártokkal. A Tájékoztató Iroda határozata következtében a szovjet politikát másoló Magyar Dolgozók Pártjának hibájából a magyar—jugoszláv viszony megromlik, s ennek hatására a Társaság is elveszti létalapját és kényyszerűen beszünteti tevékenységét.